

АКТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ СУЧАСНОГО ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Шаповал Валентин Олександрович - здобувач кафедри адміністративного; фінансового та банківського права Навчально-наукового інституту права ім. князя Володимира Великого ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Статья посвящена исследованию актуальных подходов по совершенствованию правового регулирования местного налогообложения в Украине. Проанализировано современное состояние правового обеспечения местных налогов и сборов в Украине, раскрыты пути формирования доходной части местных бюджетов и обоснована необходимость совершенствования системы местного налогообложения в Украине с целью повышения финансовой стабильности территориальных общин.

Выявлены проблемы и недостатки правового обеспечения отечественного местного налогообложения в условиях децентрализации и предложены пути их решения.

Ключевые слова: местные налоги и сборы, система местного налогообложения, налог на имущество, единый налог, налог на недвижимое имущество, отличное от земельного участка, плата за землю, транспортный налог.

Articolul este dedicat studiului abordărilor actuale de îmbunătățire a reglementării legale a impozitării locale în Ucraina. Se analizează starea actuală a sprijinului legal al impozitelor și impozitelor locale în Ucraina, se dezvăluie modalitățile de formare a veniturilor din bugetele locale și este necesară îmbunătățirea sistemului de impozitare locală în Ucraina pentru a crește stabilitatea financiară a comunităților teritoriale.

Sunt identificate problemele și deficiențele sprijinului legal al impozitării locale locale în condițiile descentralizării și sunt sugerate modalitățile de soluționare a acestora.

Cuvinte cheie: impozite și taxe locale, sistem de impozitare locală, impozit pe proprietate, impozit unic, impozit pe proprietăți imobiliare, terenuri, plata terenurilor, taxa de transport.

The scientific article is devoted to research of the relevant approaches to the modern legal support of the local taxation in Ukraine. The operating of legal support of the local tax and fees is analyzed in Ukraine, the ways of formation of the revenue part of local budgets are revealed and the necessity of improvement of the system of local taxation in Ukraine in order to increase the financial stability of territorial communities is substantiated. The problems and lacks of the legal support of the domestic of local taxation in the conditions of decentralization are identified and the ways of their solution are suggested.

Keywords: local tax and fees, system of the local taxation, property tax, single tax, tax on real estate, different from a lot of land, payment for earth, transport tax.

Постановка проблеми. В умовах регіонального розвитку та з метою розширення доходної бази місцевих бюджетів сучасні наукові підходи щодо удосконалення правового забезпечення місцевого оподаткування характеризуються

високою динамічністю, а саме затверджені законодавством суттєві зміни щодо окремих видів місцевих податків та зборів, активно реалізується загальна концепція розвитку сучасної податкової системи, направлена на зниження

податкового навантаження і забезпечення раціональної та справедливої системи місцевого оподаткування в Україні.

Останнім часом загострилась проблема децентралізації податків і зборів, розмежування загальнодержавних податків від місцевих. Особливою актуальністю відрізняється питання формування доходної частини місцевих бюджетів та забезпечення повної їх самостійності, оскільки обраний Україною стратегічний курс на євроінтеграцію потребує зростання питомої ваги власних джерел надходжень у структурі доходної бази місцевих бюджетів, проте разом із тим проблеми у сфері державних фінансів зумовлюють посилення ролі саме місцевих податків та зборів у власних доходах місцевих бюджетів.

Отже, дослідження сучасних тенденцій розвитку місцевої системи оподаткування та формування її проблемних аспектів, а також пошук перспективних напрямів посилення фінансового значення місцевих податків та зборів набуває особливої актуальності в умовах розвитку трансформаційних процесів, пов'язаних із запровадженням в Україні європейської моделі податкової системи.

Стан дослідження. Теоретико-прикладні проблеми формування доходів місцевих бюджетів за рахунок місцевих податків та зборів досліджувались багатьма науковцями. Вивченню питань, пов'язаних із сучасним функціонуванням системи місцевого оподаткування та шляхів її удосконалення, присвячені праці вітчизняних вчених-економістів: В.М. Геєця, О.П. Кириленко, В.І. Кравченко, І. Лук'яненко, І.О. Луніної, В.М. Опаріна, К.В.Павлюка, Ю.В. Пасічника, В. Федосова, С.І. Юрія. Актуальні проблеми місцевого оподаткування розглядаються у наукових працях: А.В. Бризгаліна, А.С. Бурдакової, Л. Воронової, О.Заверухи, М.Кучерявенка, О. Музики, О.Орлюк, П.Пацурківського, В.І. Потапова, Н.В. Понамаревої, І.В. Проніної. При всій важливості проведених досліджень більшість із них має здебільшого теоретичне спрямування та залишається недостатньо розкритими питання правового регулювання місцевих податків і зборів, а також проблемні аспекти економічних та соціальних наслідків функціонування системи місцевого оподаткування.

Незавершеність розробки досконалої концепції побудови системи місцевого оподаткування в Україні, дієвого механізму її функціонування в умовах податкової децентралізації й як наслідок невирішеність фінансових проблем місцевого самоврядування. Таким чином, існує об'єктивна необхідність подальшого вивчення останніх законодавчих змін системи місцевого оподаткування, що обумовлює вибір даної теми наукової статті.

Метою статті є дослідження сучасних тенденцій розвитку системи місцевого оподаткування в Україні та основних теоретичних позицій формування доходної частини місцевих бюджетів, розкриття правової природи чинних місцевих податків і зборів, а також аналіз змісту останніх законодавчих змін у системі місцевого оподаткування, та їх вплив на посилення фінансової самодостатності місцевого самоврядування.

Місцеві податки і збори є одним із головних фінансових інструментів державного регулювання та важливим джерелом доходів місцевих бюджетів в Україні. Існування місцевих податків і зборів відповідає, у першу чергу, інтересам територіальних громад, від імені яких діють органи місцевого самоврядування, оскільки такі платежі є виключно їх фінансовим фундаментом. Таким чином, метою введення місцевих податків і зборів є забезпечення місцевих органів влади коштами, необхідними для здійснення їх завдань та функцій, що перебувають у їх самостійному розпорядженні та концентруються у відповідних бюджетах [13, с.35]. Надходження від місцевих податків і зборів забезпечують проведення необхідної соціальної політики для покращення соціально-економічного розвитку територіальних громад [12, с.43].

Місцеві бюджети, згідно з Бюджетним кодексом України, містять надходження і витрати на виконання повноважень органів влади Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, які в обов'язковому порядку, спираючись на основні принципи бюджетної системи України, повинні бути збалансованими [2; 19, с.589-590]. Це означає, що повноваження на здійснення витрат бюджету повинні відповідати обсягу його надходжень відповідній тери-

торіальній громаді. Доходи місцевих бюджетів повинні бути надійною та стабільною основою фінансової бази органів місцевого самоврядування. Їхня недостатня кількість сьогодні призводить до того, що вони не можуть забезпечити ефективного впливу органів місцевого самоврядування на соціально-економічні процеси.

Відповідно до Податкового кодексу України, місцеві податки і збори – це обов'язкові платежі, що встановлюються сільськими, селищними, міськими радами згідно із законодавством, справляються в межах відповідних адміністративно-територіальних одиниць і зараховуються до їх бюджетів [1].

Варто відзначити, що загальноприйнятих концепцій формування доходів місцевих бюджетів, а також бюджетів органів місцевого самоврядування у сучасній літературі не існує. Ознайомлення із наявними науковими працями дало можливість оцінити теоретичний і практичний рівень розробки проблем правового регулювання дохідної частини місцевих бюджетів України. Як правило, у більшості джерел особлива увага акцентується на теоретичних аспектах сутності та структури доходів місцевих бюджетів і недооцінюється роль їх правового регулювання.

Професор О.П. Кириленко трактує доходи місцевих бюджетів як доходи, що складаються із власних і закріплених надходжень, перелік яких визначений на тривалу перспективу, що повинно створити необхідні передумови для здійснення перспективного планування. Надходження власних доходів не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів місцевим бюджетам; такий порядок встановлює безпосередню зацікавленість органів місцевого самоврядування у нарощуванні дохідної частини. Закріплені доходи місцевих бюджетів складають основу визначення податкової спроможності території, їх обсяги впливають на розміри бюджетних трансфертів, які надаються місцевим бюджетам із Державного бюджету України [14, с.34-35]. Ми частково погоджуємося з даним поділом, оскільки неможливо досконало розписати тривалу перспективу конкретного регіону та закріплювати на цих даних надходження.

В.І. Кравченко також дотримується теорії поділу доходів місцевих бюджетів на власні й

закріплені та відстоює необхідність застосування різних показників, що характеризують рівень фінансової автономії адміністративно-територіальних формувань і залежать від перерозподілу бюджетних потоків центральних органів влади [12, с.78]. Ми розділяємо його думку та вважаємо за доцільне у поділі доходів звертати увагу на різні показники стосовно конкретного регіону.

С.І. Юрій поділяє доходи місцевих бюджетів на закріплені та регулюючі. Закріпленими вважаються такі доходи, які в законодавчому порядку повністю закріплюються за певним бюджетом і не підлягають передачі у бюджети нижчого рівня, або частково закріплюються за бюджетами вищого рівня і в певному обсязі підлягають передачі у бюджети нижчого рівня. Однак дохідна частина бюджету опирається не лише на закріплені дохідні джерела. Окремим адміністративно-територіальним одиницям закріплених дохідних джерел може не вистачати для покриття видатків, передбачених програмою економічного й соціального розвитку. У таких випадках застосовуються регульовані доходи, що передаються у вигляді відрахувань від загальнодержавних податків і зборів з бюджету вищого рівня у бюджети нижчого рівня для їх збалансування [25, с.127].

М.І. Кульчицький вважає, що дохідна частина місцевих бюджетів великою мірою залежить від перерозподілу фінансових ресурсів через державний бюджет, а, відповідно, обмежуються й видатки. Він стверджує, що поки зберігатиметься така ситуація, місцеві фінанси залишатимуться слабкими, не забезпечуватимуть виконання покладених на місцеві органи влади функцій [15, с.99].

Узагальнюючи наукові праці та постулати вищеназваних учених-економістів, вважаємо, що в складі доходів місцевих бюджетів доцільно вирізняти: - доходи, отримані на певній території (власні доходи); - доходи, мобілізовані на інших територіях, які спрямовуються до певного місцевого бюджету через механізм вирівнювання; - доходи, які передаються із бюджету вищого рівня (бюджетні трансферти); - загальнодержавні доходи, які законодавчо закріплені за бюджетами локального рівня; - інші. У свою чергу, доходи місцевих бюджетів,

згідно з чинним законодавством, поділяються на доходи місцевих бюджетів, які не враховуються при визначенні офіційних трансфертів (власні), та на доходи, які враховуються при визначенні офіційних трансфертів (закріплені та регулюючі) [20, с.768-769].

Доходи місцевих бюджетів зараховуються до спеціального та загального фондів. Загальний фонд акумулює кошти, які мають загальнодержавний характер і в подальшому перерозподіляються. У спеціальному фонді зосереджуються кошти бюджетних установ, у тому числі спеціальні державні цільові фонди, які не підлягають перерозподілу і використовуються за цільовим призначенням. Бюджет розвитку місцевих бюджетів є складовою частиною спеціального фонду місцевих бюджетів і призначений для проведення інвестиційної та інноваційної діяльності. До надходжень до бюджету розвитку місцевих бюджетів належать: кошти від відчуження майна, яке знаходиться у комунальній власності, в тому числі від продажу земельних ділянок не сільськогосподарського призначення; надходження дивідендів, нарахованих на акції (частки, паї) господарських товариств, що є у власності відповідної територіальної громади; кошти від повернення позик, які надавалися із відповідного бюджету, та відсотки, сплачені за користування ними; кошти, які передаються з іншої частини місцевого бюджету за рішенням відповідної ради; запозичення, здійснені у порядку, визначеному Бюджетним кодексом та іншими законами України; субвенції з інших бюджетів на виконання інвестиційних проектів [17, с.54-56].

До впровадження податкової реформи в Україні у грудні 2010 року місцеве оподаткування регламентувалося Законами України «Про систему оподаткування» [3], Декретом КМУ «Про місцеві податки і збори» [4], які з моменту введення в дію у січні 2011 року Податкового кодексу України втратили чинність, а їх положення зазнали суттєвих змін. Після прийняття Податкового та Бюджетного кодексу України [1; 2] система місцевого оподаткування була кардинально реорганізована, децентралізована, внесено зміни до переліку та структури місцевих податків і зборів, кількість місцевих податків та зборів різко зменшилась шляхом скасування податків та збо-

рів із вкрай низькою або взагалі відсутньою фіскальною віддачею - із чотирнадцяти залишилося лише п'ять. Це призвело до суттєвих змін складової доходів місцевих бюджетів, оскільки було ліквідовано ті місцеві податки та збори, що складала 90% доходів від місцевих податків і зборів (комунальний податок, ринковий збір, податок з реклами тощо), й запроваджено за своєю правовою та економічною природою нові - податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, єдиний податок, збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності, збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір.

До місцевих податків, згідно з Податковим кодексом України, станом на 2011-2014 роки, належали: - податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; - єдиний податок, а до місцевих зборів належали: - збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності; - збір за місця для паркування транспортних засобів; - туристичний збір [1].

Запроваджена з 1 січня 1999 р. спрощена систем оподаткування із єдиним податком надійно увійшла у вітчизняну практику оподаткування фізичних та юридичних осіб - суб'єктів малого підприємництва, забезпечила їм суттєві переваги й водночас наблизила державу до розв'язання проблем зайнятості та легалізації підприємницької діяльності [24, с.60]. Спрощена система оподаткування, обліку та звітності для суб'єктів малого підприємництва може застосовуватись поряд із наявною системою оподаткування, обліку та звітності, передбаченою законодавством, на вибір суб'єктів малого підприємництва. Указ Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» від 3 липня 1998 року №727/98 зі змінами та доповненнями) був спеціальним нормативно - правовим актом, що встановлював порядок запровадження спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва, який втратив чинність на підставі Закону України від 04.11.2011 № 4014-VI «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності» [5].

Податковий кодекс України забезпечує регулювання справляння принципово нового податку – *податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки*. Введення податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, стало найбільш стабільним доходом для місцевих бюджетів, які не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів. Цей податковий платіж виступає як оплата вартості суспільних товарів і послуг, що пропонуються місцевими органами влади, оскільки домовласники та підприємці обирають місце проживання, що забезпечує оптимальне співвідношення вартості майна і якості суспільних послуг. Вартість майна збільшується, якщо місцеві органи влади пропонують якісні суспільні послуги. Це сприяє підвищенню ролі місцевого оподаткування. Введення туристичного збору, який, на відміну від курортного збору, буде справлятися на всій території України, дозволяє збільшувати об'єкт оподаткування. Такий податок можна застосувати на більшій території внаслідок більшої кількості об'єктів туризму порівняно з курортними місцями [22, с.31].

Податковий кодекс України фактично відновив сплату готельного збору (скасованого з 1 січня 2004 року), об'єднавши його з курортним збором, впровадивши справляння *туристичного збору*, який утратив чинність з 2015 року [9, с. 84].

Останніми тенденціями у формуванні системи місцевого оподаткування було прийняття законодавцем ряд нормативних актів, які суттєво вплинули на формування сучасного податкового законодавства, а саме: Закони України від 4 листопада 2011 року № 4014-VI «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності»; від 28 грудня 2014 року № 71-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформ» та від 28 грудня 2014 року № 76-VIII «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» [5; 6; 7].

Зміни у переважній більшості стосуються багатьох аспектів податкової системи, але зараз вважаємо за необхідне звернути увагу лише на

зміни, які торкнулись місцевих податків та зборів, а саме з 2015 року до місцевих податків належить: *єдиний податок* та *податок на майно*, який складається із *плати за землю*, *податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки*, та *транспортного податку*.

Транспортний податок - новий за своєю природою, платниками якого з нового року є фізичні та юридичні особи, зокрема і нерезиденти, які мають зареєстровані в Україні власні легкові автомобілі віком до 5 років, і що мають об'єм двигуна понад 3000 куб. см., обов'язок сплати якого виник з 1 липня 2015 року. Оплатити його платник податку повинен впродовж 60 днів. Транспортний податок стосуватиметься лише 17 300 автомобілів, зареєстрованих в Україні, при загальній кількості більше 1,3 млн авто [20]. Проте у соціальних мережах власники авто середнього класу одразу ж назвали кілька аргументів «проти» такої оцінки нововведення. Вони зауважували, що дедалі більше авто преміум-класу мають двигуни меншого об'єму завдяки новітнім технологіям. Серед них BMW X5, Mercedes-Benz ML, Porsche Macan, Cayenne, Panamera, Range Rover Sport. По-друге, якщо податок є кроком до оподаткування розкоші, незрозуміло, чому інші об'єкти розкоші - рухоме майно, такі як яхти, приватні літаки не обкладаються податком [11]. На нашу думку, можливо тому, що інші об'єкти рухомого майна, такі як яхти, приватні літаки, гвинтокрили реєструються переважно в інших країнах.

Багато суперечок точилося довкола *податку на нерухомість*. Особливо такого нововведення як оподаткування нежитлової нерухомості. Що ж до житлової нерухомості, то згідно із останніми податковими змінами, ті, хто має квартири, менші за 60 кв. метрів, або ж будинки, що є меншими за 120 кв метрів, цей податок не платитимуть. Решта сплачуватиме його із тих квадратних метрів, що перевищують пільгову площу, як наслідок податківці самі мають надіслати відповідне повідомлення. Податок на житлову нерухомість для фізичних осіб за 2015 рік сплачуватиметься у 2016 році. У 2015 році платники податку мають отримати відповідні повідомлення від податкових органів до 1 липня і сплачуватимуть податок, нарахований за попередній 2014 рік, коли під оподаткування

не підпадали квартири до 120 кв. м. та будинки до 250 кв. м.

Також зміни торкнулись фізичних-осіб підприємців, які обрали спрощену систему оподаткування і є платниками *єдиного податку* (див. таб. 1).

На відміну від більшості розвинених країн світу, в Україні перелік місцевих податків і зборів є досить обмеженим. Якщо в українському законодавстві визначено 5 місцевих податків і зборів, то в окремих країнах Європейського Со-

юзу їх кількість перевищує сотню. Так, наприклад, у міжнародній термінології місцеві податки і збори визначаються як локальні податки і є основою дохідної частини місцевих бюджетів більшості західних держав. Місцеві органи влади в багатьох країнах (США, Франція, Італія) наділені правом самостійно встановлювати місцеві податки та збори [10, с. 30]. У різних країнах неоднакова кількість місцевих податків і зборів. Так, у Великій Британії існує один такий податок, який стягується з нерухомого майна-землі,

Таблиця 1.

Групи платників та ставки єдиного податку з 1 січня 2015 року [6]

Платники податку	Групи	Критерії спрощенців	Особливості діяльності	Основна ставка податку	Додаткова ставка податку
ФОП	1 група	- працюють без найманих осіб ; - річний обсяг доходу не повинен перевищувати 300 000 грн.	Здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або провадять господарську діяльність з надання побутових послуг населенню	До 10% мін. зарплати у розрахунку на календарний місяць максимальна сума до 01.12.15 121,80 грн.	Ст. 293.4 ПКУ 15% від: 1) суми перевищення граничного обсягу доходу, який дає право застосовувати спрощену систему;
ФОП	2 група	- кількість найманих працівників не більше 10 осіб ; - річний обсяг доходу не повинен перевищувати 1 500 000 грн.	Здійснюють господарську діяльність з надання послуг (побутових у тому числі) платникам єдиного податку населенню виробництво та/або продаж товарів , діяльність у сфері ресторанного господарства	До 20% мін. зарплати у розрахунку на календарний місяць максимальна сума до 01.12.15 234,60 грн.	2) доходу, отриманого від провадження діяльності, не зазначеної у свідоцтві платника єдиного податку, віднесеного до 1 або 2 групи;
ФОП+ЮО	3 група	- кількість найманих працівників без обмежень ; - обсяг доходу не повинен перевищувати 20 000 000 грн.	Здійснюють будь-які види діяльності, крім тих, які заборонені платникам єдиного податку	- 2% від доходу для платників ПДВ; - 4% від доходу для неплатників ПДВ	3) доходу, отриманого при застосуванні іншого способу розрахунків ніж грошовий;
ФОП+ЮО	4 група	- сільсько-господарські товаровиробники, у яких частка сільськогосподарського товарного виробництва за попередній податковий період дорівнює або перевищує 75%		- для ріллі, сіножатей і пасовищ - 0,45%, для гірських зон і поліських територій - 0,27% - для багаторічних насаджень - 0,27%, для гірських зон і поліських територій - 0,09% - для земель водного фонду - 1,35%	4) доходу, отриманого від здійснення видів діяльності, які не дають права застосовувати спрощену систему оподаткування

будівель, крамниць, установ, заводів і фабрик, причому сільськогосподарські угіддя та будівлі на них, церкви оподаткуванню не підлягають. У Японії існують три основні місцеві податки. Це, зокрема, підприємницький податок, який нараховується на прибуток, корпоративний муніципальний податок та зрівняльний податок, що є фіксованою сумою податку, розмір якої залежить від розміру капіталу юридичної особи та чисельності працівників. Найбільшу кількість місцевих податків запроваджено у Бельгії – 100, в Італії – 70, у Франції – понад 50. У США запроваджено такі місцеві податки, як податок з продажу, місцевий прибутковий податок, податки на прибуток корпорацій, на спадок, майновий податок [10, с. 121].

Основним призначенням місцевих податків і зборів є створення необхідної фінансової основи для місцевого самоврядування, тому доцільно розглянути динаміку надходжень місцевих податків і зборів та визначити, яку роль вони відіграють у формуванні доходної частини місцевих бюджетів України.

Так, у 2011 році місцеві податки і збори становили 819,45 млн. грн., проте вже у 2012 році їх абсолютна величина зросла на 1684,67 млн. грн. у порівнянні з попереднім роком. Така тенденція була зумовлена змінами в податковому законодавстві, що забезпечили збільшення ефективності від справляння місцевих податків та зборів (хоча у 2012 році діяло лише чотири місцеві податки та збори з п'яти). Слід зазначити, що практика справляння місцевих податків і зборів свідчить про зростання із кожним роком надходжень до місцевих бюджетів від цих платежів. У 2013 році місцеві податки і збори становили 5455,03 млн. грн., а їх приріст дорівнював 117,85%. Частка місцевих податків і зборів у структурі доходів місцевих бюджетів у 2012 році зросла і склала 2,89%. У 2012 році частка місцевих податків і зборів у структурі доходів місцевих бюджетів становила 5,41%, тобто збільшилася на 2,52 відсоткових пункти. Взявши до уваги дані за 2013 року, слід відмітити, що частка місцевих податків і зборів у загальній структурі доходів місцевих бюджетів за результатами даного періоду становила 6,94%, що на 1,73 відсоткових пункти більше аналогічного періоду 2012 року [8]. Якщо розглядати

структуру місцевих податків і зборів у розрізі кожного платежу, то варто відмітити, що протягом 2012-2014 років найбільшу частку як у податкових, так і загальних доходах місцевих бюджетів займав єдиний податок. Таким чином, хоча частка місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів протягом 2011-2014 років була низькою і свідчила про несаможиттєвість місцевих бюджетів, проте простежувалася позитивна тенденція до зростання їх питомої ваги.

У світовій економічній і правовій думці місце оподаткування характеризується як структурна ланка в державному управлінні фінансами країни або ж як природне право територіальних громад тощо. За такої системи часто не враховуються регіональні особливості та втрачаються певні фіскальні можливості. Наприклад, на місцях завжди є свої особливі об'єкти оподаткування, які можуть відчутно поповнити доходи місцевих бюджетів, що дозволить спрямувати додаткові кошти на вирішення економічних і соціальних проблем територіальних громад [23, с. 19]. Проблемним також вбачається право місцевих органів влади щодо надання пільг зі сплати податків, які надходять до місцевих бюджетів. Звичайно, позитивним є те, що, створюючи особливі або пільгові режими оподаткування, місцева влада залучає додаткові інвестиції, сприяє новому будівництву, розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, формуванню спеціальних економічних зон.

На думку деяких учених, нині місцеві податки і збори в Україні практично не виконують ні фіскальної, ні регулюючої функції [18, с. 48]. Це доводить, що реорганізація системи місцевого оподаткування назріла і вона повинна спрямовуватися перш за все на забезпечення зміцнення фінансової бази місцевого самоврядування, що є однією з найважливіших умов ефективної діяльності територіальних громад, як первинного суб'єкта місцевого самоврядування.

До основних проблем наявної системи місцевого оподаткування в Україні, на думку І.О. Луїної, варто віднести: - невеликий перелік місцевих податків та зборів порівняно з іншими країнами, де їх кількість сягає 50-100; - відсутність права органів місцевого самоврядування на встановлення власних податків і зборів

на своїй території; - відсутність зацікавленості представників місцевої влади у додатковому залученні коштів шляхом стягнення місцевих податків і зборів; - відсутність взаємозв'язку між рівнем суспільних послуг, що надаються на певній території, з податковим навантаженням на населення; - неефективність окремих податкових ставок, що не дозволяє забезпечити стабільних надходжень до місцевих бюджетів; - незначну фінансову роль місцевих податків та зборів у зведеному бюджеті України [16, с. 17].

До позитивних надбань Податкового кодексу України слід віднести те, що більшість податків та зборів прив'язується до прожиткового мінімуму, який змінюється декілька разів на рік відповідно до законів України про державний бюджет на поточний рік. Це, у свою чергу, дозволяє не лише збільшувати надходження від податків та зборів, але й обраховувати обсяг коштів у короткостроковому періоді і прогнозувати подальший розвиток економічної ситуації. Тобто система місцевого оподаткування в Україні не буде надто вразливою, оскільки не існуватиме тенденції неодержання запланованих надходжень від встановлених податків та зборів.

Отже, результати проведеного нами дослідження показали, що місцеві податки та збори в Україні суттєво не впливають на формування доходної бази місцевих бюджетів навіть із урахуванням останніх законодавчих змін, крім єдиного податку. Існування місцевих податків і зборів відповідає, в першу чергу, інтересам територіальних громад, від імені яких діють органи місцевого самоврядування, оскільки такі платежі є виключно їх фінансовою базою. Таким чином, метою введення місцевих податків і зборів є забезпечення місцевих органів влади коштами, необхідними для здійснення їх завдань і функцій, що перебувають у їх самостійному розпорядженні та концентруються у відповідних бюджетах.

Суттєвими недоліками сучасної оновленої системи місцевого оподаткування, зокрема, є незначна фінансова та регулююча роль місцевих податків та зборів, обмежене коло повноважень органів місцевого самоврядування у сфері встановлення місцевих податків і зборів, незацікавленість місцевих органів влади у додатковому залученні коштів від справляння

місцевих податків та зборів, а також недосконалий механізм справляння місцевих податків і зборів.

На нашу думку, в значній мірі неефективність системи місцевого оподаткування в Україні спричинена недосконалою системою адміністрування цих податків. Саме внаслідок цієї проблеми навіть при закріпленні достатнього кола платників податків і раціональної ставки податку, місцеві бюджети недоотримують значні кошти. Отже, пошук шляхів збільшення обсягу місцевих податків і зборів повинен йти, на нашу думку, наприклад, у такому напрямку, податок з доходів фізичних осіб або податок на додану вартість перенести до місцевих податків, які б забезпечили адміністративні витрати регіонів, та при достатньому обсязі надходжень зацікавили б місцеву владу в ефективному податковому контролі, що надасть можливість у цілому створити надійне джерело доходної частини місцевих бюджетів.

Наявна на сьогодні в Україні система місцевих податків і зборів потребує чіткого визначення, оскільки від неї вимагається, з одного боку, забезпечення фінансовими ресурсами потреб органів місцевого самоврядування, а з іншого, служити інструментом місцевої соціально-економічної політики, спрямованої на стимулювання розвитку певних регіонів. Необхідно досконало проаналізувати запровадження нових податків та зборів, провести відповідні розрахунки майбутніх витрат територіальних громад і лише потім застосовувати та адаптувати оновлену систему місцевого оподаткування. Дотримання цих вимог є запорукою створення міцної, стабільної системи місцевого оподаткування, яка сприятиме ефективній реалізації регіональної соціально-економічної політики та забезпечить фінансову стійкість областей України.

Література

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – №13-14, №15-16, №17. – Ст. 112.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI // Голос України від 04.08.2010. – № 143.

3. Закон України від 25.06.1991 № 1251-XII «Про систему оподаткування» втратив чинність станом на 1 січня 2011 року // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 39. - Ст.510.
4. Декрет Кабінету Міністрів України від 20.05.1993 № 56-93 «Про місцеві податки і збори» втратив чинність станом на 1 січня 2004 року // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 30. - Ст.336.
5. Закон України від 04.11.2011 № 4014-VI «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності» // Відомості Верховної Ради України. - 2012. - № 24. - Ст.248.
6. Закон України від 28 грудня 2014 року № 71-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
7. Закон України від 28 грудня 2014 року № 76-VIII «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
8. Звіти Державної казначейської служби України про виконання бюджетів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя за 2010-III квартали 2013 років // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>.
9. Бартчук Ю.А. Шляхи реформування системи місцевого оподаткування в Україні / Ю.А. Бартчук // Актуальні проблеми державного управління в системі соціального та економічного розвитку українського суспільства. Збірник наукових праць. – 2011. – №1(4). – С. 82-84.
10. Величко О. Іноземний досвід реформування податкової системи / О. Величко, І. Дмитренко // Економіст. – 2009. – №7. – С. 120-123.
11. Зануда А. Податки 2015: новації та колізії // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/business/2015/01/150123_taxes_2015_az
12. Кравченко В. Місцеві фінанси України: [навч. пос.] / В.Кравченко. – К. : Знання, 1999. – 488 с.
13. Кириленко О.П. Фінансова незалежність місцевого самоврядування / О. П. Кириленко // Фінанси України. – 2001. – №1 – С. 34 – 39., С. 35.
14. Кириленко О.П. Місцеві фінанси: Навчальний посібник. – Тернопіль: Астон, 2004. – 140 с.
15. Кульчицький М.І. Місцеві бюджети і механізм їх формування. // Фінанси України. – 2001. – № 9. – С. 98–105.
16. Луніна І.О. Формування місцевих бюджетів на основі принципу еквівалентності: шлях до ефективної бюджетної системи України / І.О. Луніна // Фінанси України. – 2010. – №9. – С. 14-19.
17. Музика О.А. Доходи місцевих бюджетів за українським законодавством: Монографія. – К.: Атака, 2004. – 344 с.
18. Найдьонов В. Про реформування податкової системи / В. Найдьонов, О. Махмудов // Економіка України. – 2010. – №1. – С. 78-83.
19. Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України / М.Я. Азаров, В.А. Копилов, Л.К. Воронова та ін.: За заг. ред. М.Я. Азарова. – К.: НДФІ, 2006 – 632 с.
20. Нові податки: власники малолітражок можуть не турбуватися // Урядовий кур'єр. - 27.02.2015. - №37.
21. Орлюк О.П. Фінансове право: академічний курс: Підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 808 с.
22. Садовенко М.М. Реформування місцевого оподаткування в контексті Податкового кодексу України / М.М. Садовенко // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.economy-confer.com.ua/full_article/950/.
23. Слухай С.В. Формування доходів місцевих бюджетів у контексті трансформації податкової системи / С.В. Слухай, Н.Я. Здерка // Фінанси України. – 2006. – №5. – С. 12-20.
24. Спрощена система оподаткування юридичних осіб: переваги та ризики застосування [Текст] / С. Юшко // Економіка України. - 2011. - № 7. - С. 60-71.
25. Юрій С.І., Іванух Р.А., Дусановський С.Л. Економічні та соціальні аспекти розвитку господарського комплексу України. – Тернопіль. "Збруч", 2003.– 327 с.